

הגדה של פסח

טמונה בפרשה

עלון שבועי לעידוד העיון והבקיאות בפרשת השבוע

חידות לפסח

- א. מדוע נוהגים להגביה את הכוס באמירת 'והיא שעמדה'?
- ב. מתי יש מצווה האדם לרמוס פירורי לחם ברגליו?
- ג. אלו ברכות מברכים כיום רק בחודש ניסן?
- ד. כיצד יתכן להתחייב מיתה על חמץ דרבנן (שעה חמישית)?
- ה. באיזה יום בפסח יש יותר קרבנות משאר הימים?
- ו. באיזה תאריך ירדו בני ישראל למצרים ובאיזה תאריך יצאו ממצרים?
- ז. איך יתכן שנאמר לאדם שלכתחילה עדיף לו לשמוע את ההגדה מאחר ולא לומר בעצמו?

שאלה לשולחן החג

"אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים, ואלו הן: דם, צפרדע, כנים, ערוב, דבר, שחין, ברד, ארבה, חשך, מכת בכורות"

יש לבאר מדוע מכת בכורות שונה מכל שאר עשרת המכות בכך שממוסיפים לשם המכה את המילה 'מכת' דהיינו שאנו אומרים 'מכת בכורות' ולא רק 'בכורות' כפי שאין אנו אומרים: 'מכת שחין' או 'מכת צפרדע'?

מטרת השאלה

הינה לעורר דיון סביב שולחן החג. ניתן לשלוח את תשובותיכם למערכת (בצרוף מקורות, אם ישנם) ובל"ג אכתוב מן התשובות בעוד כחודש.

פנינים

"אחד מי יודע"

מחברו של פיוט זה אינו ידוע, ומקורו שמצאוהו גנוז בין כתלי בית המדרש בגרמיזא ויש אומרים בבית מדרשו של הרוקח, ותיקנו לאומרו בליל שימורים. והתקבל בכל תפוצות היהודים ברחבי העולם. כמה מהפירושים והרמזים הטמונים בפיוט זה: א. בסיום ההגדה עולה התמיהה מאליה: מפני מה זכינו לגאולה ולניסים גלויים אלו? ועל זה אנו משיבים שאמונתנו בבורא העולם היא שעמדה לנו וכן זכות שני לוחות הברית וכו'. ב. היה מנהג בעבר להקדים את תפילת ערבית של ליל הסדר מבעוד יום, כדי לאכול מיד את המצה משתחשך, ולכן תיקנו לומר 'אחד אלוקינו' כדי להזכיר לכולם שצריכים לשוב ולקרוא ק"ש של ערבית. (בשם ר' ורטהיימר) ג. משום שהפיוט חובר בצורה שמושכת את אוזן הילדים וקלה לזכירה, תיקנו לומר אותו בלילה שעיינו המרכזי הוא ה'הגדת לבנך'. (בשם ר' דינר) ד. צורת הפיוט שחוזרת על כל מה שנאמר כבר שנית בכל בית ובית, היא כדי ללמדנו שבשביל לעלות בעבודת השי"ת אי אפשר בבת אחת לקפוץ בדרגות. אלא ראשית יש לבסס את הקיים ורק לאחר מכן ניתן לעלות הלאה.

"שפוך חמתך על הגוים אשר לא ידעוך ועל הממלכות אשר בשמך לא קראו"

המפרשים ניסו לתת טעם לעניין אמירת דבר זה כאן בהגדה. וניתן לבאר, ע"פ המדרש (איכה רבה) שהיו ארבעה מלכים שהתפללו לקב"ה על ניצחון אויביהם בדרך נס, וכל אחד הגדיל לתבוע יותר מהשני. דוד אמר: "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם" (תהילים יח, לח). אסא אמר: אין בי כח להרג אלא לרדוף בלבד. יהושפט אמר: אין בי כח לא להרוג ולא להרוג אלא אני אומר שירה ואתה עושה. חזקיהו אמר: אני אין בי כח לא להרוג ולא לרדוף ולא לומר שירה, אלא אני ישן במיטתי ואתה עושה, ואכן נענה הקב"ה לכל התפילות האלו. ועוד מובא במדרש שבזכות שירת הלל שאמרו בליל פסח בימי חזקיהו נעשה להם נס במחנה של סנחריב. ועל דרך זו אנו אומרים אחרי שהתחלנו להגיד פרקי הלל, שכשם שאלו המלכים שאין להם כח לרדוף ולהרוג, ותעשה לנו נס כמוהם על ידי שירת הלל, ושפוך עליהם זעמן חרון אפך ישיגם, תרדוף באף ותשמידם מתחת שמי ד'. (נפתלי שבע רצון)

"וזכר למקדש כהלל. כן עשה הלל בזמן שבית המקדש היה קיים: היה כורך מצה ומרור ואוכל ביחד, לקיים מה שנאמר: על מצות ומררים יאכלהו"

יש לבאר מדוע אנו מזכירים את הפסוק "על מצות ומררים יאכלהו" - פסוק העוסק בפסח שני ולא בפסוק המדבר בפסח רגיל: "ומצות על מררים יאכלהו"? ויש לבאר: א. אנחנו מתפללים שנוכה להקריב פסח שני, ולכן מביאים פסוק מפסח שני. (האדמו"ר מבעלז) ויש להוסיף, שהמילים 'לקיים מה שנאמר' הן לשון תפילה, שהשי"ת יבנה לנו את ביהמ"ק ונזכה לעשות את הפסח, ומאחר ובשעה זו שאנו עושים זכר למקדש בליל הסדר, כבר עבר זמן הקרבת הפסח, וא"כ על כרחך כוונתנו בתפילה זו שנוכה עכ"פ לעשות פסח שני. ב. בפסוק שכתוב בפסח שני יותר מפורש העניין שיש לאכול הפסח על המרור והמצה, ובפסוק של קרבן פסח היה אפשר לטעות ולומר שאוכלים צלי אש ומצות על המרור, ובאמת הכוונה צלי אש על מצות ומרור. (שי"ח הפסח) ג. ההבדל בלשון הפסוקים נובע מכך שבפסח ראשון יש שתי מצות עשה: אכילת מצה ואכילת הפסח. ואילו בפסח שני רק הפסח ואין מצוה לאכול מצות ביום זה. ולכן הלל מביא פסוק זה, לשיטתו שאין מצוות מבטלות זו את זו שמפסוק זה מחודש יותר ששתי מצוות אף הן אינן מבטלות מצוה אחת. (חת"ס) ד. כדי להוכיח שאין ביטול ברוב אף אחרי מתן תורה. (גנזי יוסף) ה. בפסוק זה אין אנו נכנסים לבעיה של ציטוט חלקי מפסוק (פסוק דלא פסקיה משה) משום שיש 'אתנחתא' קודם למילה "על". (הגריש"א) ו. מהפסוק הראשון לא רואים שיש לאכול מצה עם מרור אלא רק פסח עם מצה ופסח עם מרור. (הגרא"י זלזניק) (ע"פ תשובות הקוראים הנכבדים שליט"א ל'שאלה לשולחן החג' תש"פ)

חידון א' ת'

התשובה לכל שאלה **מתחילה** באות המופיעה בתחילת השורה

- א. תנא שאמר: "הרי אני כבן שבעים שנה.."
- ב. מי דרש: "ימי חיך' - הימים, 'כל ימי חיך' - הלילות?"
- ג. היינו במצרים
- ד. מכה שנאמר עליה: "כבד מאד"
- ה. שני לוחות _____
- ו. מה העשו לנו המצרים במצרים?
- ז. בשניים כאלו נקנה גדי אחד
- ח. הבן המובחר
- ט. תנא שהיה בין המסובים בבני ברק
- י. שבכל הלילות אנו אוכלים שאר _____
- כ. השי"ת הוליך את אברהם אבינו בארץ _____
- ל. כך מכשירים דברים הבאים באש
- מ. הלילה הזה כולו _____
- נ. "ואפילו... כולנו _____"
- ס. הקב"ה _____ צרכנו במדבר ארבעים שנה
- ע. אבא של תנא שהיה בין המסובים בבני ברק
- פ. אחד משלושת הדברים שהיבים לומר בליל הסדר
- צ. ממכות מצרים
- ק. מסימני הסדר
- ר. יצאנו ממצרים ב _____ גדול
- ש. היה המוזכרת ב'חד גדיא'
- ת. אחד מארבעת הבנים

חידון א' ת' הפוך

התשובה לכל שאלה **מסתיימת** באות המופיעה בתחילת השורה

- א. אש בארמית
- ב. מעשרת המכות
- ג. " _____ עולמו בחד ובריותיו ברחמים"
- ד. המילה הראשונה באחד מהפיוטים שב'נרצה'
- ה. ה _____ על גבי הקערה היא כנגד קרבן _____
- ו. באלו מים נהוג ללוש את המצות?
- ז. "לאיש חמודות נגלה _____ חזות לילה"
- ח. "ושאינו יודע לשאול, את _____ לו"
- ט. מלאך המוות הרג אותו (חד גדיא)
- י. לשון חמישית של גאולה
- ך. כך היה הלל עושה כשבית המקדש היה קיים
- ל. מסיבים לצד זה
- ם. מארבעת הבנים
- ן. מעשרת המכות, מאותן ללא ההתראות
- ס. מסימני הסדר
- ע. מארבעת הבנים
- ף. הוא לא עבר בארץ מצרים במכת בכורות
- ץ. שניים מסימני הסדר
- ק. שניים מכינויי הקב"ה בפיוט 'אדיר הוא'
- ר. חמץ המשמש להחמצת עיסות
- ש. אחד מהסימנים שנתן רבי יהודה לעשרת המכות
- ת. שני מאכלים המונחים על קערת הסדר

ואלה שמות

"להביא לימות המשיח"

מהם כל שמותיו של המשיח? (התשובות במדור התשובות)

מן המדרש

"ואעבור עליך ואראך", לא נאמר אלא על כנסת ישראל שהיא שמחה בקדוש ברוך הוא. כמו שנאמר: "שוש אשיש בד' תגל נפשי באלקי". והקב"ה גם כן שמח בה, שנאמר: "וגלתי בירושלם וששתי בעמי". וכי מאחר שישראל חביבים כל כך למה מסרם ביד אויב? אמר רבי חנינא: לפי שכל מידותיו של הקב"ה הן מדה כנגד מדה. בתחילה, קודם שירדו למצרים, היו מבזים את בני השפחות ולא נהגו בהם מנהג אחוה (יש אחים). והיה הדבר קשה מאד ורע בעיני הקדוש ברוך הוא, והייתה רוח הקודש מצווחת ואומרת: "כולך יפה רעיתי". אמר הקב"ה: האיך אעשה להם שיקבלו בני השפחות, אורידם למצרים, ויהיו כולם עבדים בשווה. ובשעה שאגאלם, אטול להם מצות פסח שיעסקו בה הם ובניהם ובני בניהם, ויאמרו כולם 'עבדים היינו לפרעה', נמצאו כולם שווים זה בעיני זה. וכל כך למה, להודיע גדולתו ושבוהו של הקב"ה לכל באי עולם, ויודע לעשות שלום בין בריותיו, לכך נקרא שמו שלום, שנאמר: "כי ויקרא לו ד' שלום", (מדרש מה רבו פיסקא לפסח)

מילה בהגדה

**את הכביש חצתה,
מלאה בכעס וחימה,
אז חלפה ליד ציור,
אך זה מעשה אסור.**

המונח המבוקש הינו מילה
בת 4 אותיות המופיעה בהגדה.
אשר כל שורה בחידה
רומזת להקשר שונה שלה.
(יתכן כתיב חסר וחילופי אותיות
בעלי הגיה דומה)

התשובה תתפרסם אי"ה בגליון הבא

איך יתכן שהשוחט קרבן לשמה ילקה אך אם שחטה שלא לשמה לא ילקה?

כתב המלבי"ם שבשונה ממשה ואהרן, חרטומי מצרים לא עשו תנינים ממתותם בפועל אלא רק בתחבולות ואחיזת עיניים. מה עשו, הביאו עורות של תנינים מתים, והחרטומים היו תחת עור התנינים והתנענעו תחתיהם עד שנדמה שהוא תנין חי מתנענע ודולג ממקום למקום, ופעל ויעשו מוסב על החכמים והמכשפים, שהם עשו את חרטומי מצרים שיהיו לתנינים ע"י שהתעטפו בעור תנין, ובעת שהשליכו המטות באו החרטומים המעוטפים בעור תנין וחספו המטה תחת עור התנין, ומרוב המהירות ואחיזת עינים נדמה היה לרואים שמן המטה נתהוה תנין. ובמדרש כתוב שאותם החרטומים היו ילדים בני ד' וה', ויש לומר שאותם הילדים המלומדים באחיזת העיניים נכנסו לעור התנינים ועשו כן.

גימטריא

"ואף אתה הקהה את שניו ואמור לו: בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים"

מדוע אנו צריכים בתשובתנו לרשע להקהות דווקא את שיניו? אלא, המילה 'רשע' בגימטריא היא 570, ואם נקהה (נסיר) את המילה 'שניו' (בגימטריא 366), נקבל את הגימטריא של המילה: 'צדיק' (204). ויש שאמרו בדרך צחות, שטענת הרשע היא שאינו מתנהג כמו שצריך, ואינו מקפיד על פיאות וזקן, מפני שגם כשנולד נולד בלעדיהם, לכן אומרים לו, שגם את שיניו צריכים להוציא, שהרי נולד בלעדיהם...

תשובות

ושפני טמוני חול - תשובה לשבוע שעבר: מצורע חשוב כמת בתורה: "וימת מלך מצרים", "אל נא תהי כמת". בנביא: "להמית ולחיות כי זה שולח אלי איש לרפאתו מצרעתו". בכתובים: "ויהי עזיהו המלך מצרע עד יום מותו וישב בית החפשות מצרע כי נגזר מבית ד' ויותם בנו על בית המלך שופט את עם הארץ" - ועיין במפרשים שם. **הידות לפסח** - א. כי מדובר בתשועתם של ישראל וכתוב: "כוס ישועות אשא ובשם ד' אקרא". (הרוקח) ב. מי שאופה מצות אחר זמן ביעור חמץ טוב שידרוס ברגליו את הפירורים קודם שיחמיצו. (משנה ברורה) ג. ברכת האילנות, על אכילת מרור, על אכילת מצה, אשר גאלנו, על ביעור חמץ. ד. - זקן ממרא. כי שם 'חמץ' בעצם הוא דבר שזדונו כרת. ה. "בט"ז ניסן כי יש כבש הבא עם מנחת העומר. ו. שני התאריכים זהים: ט"ז בניסן. ז. אונן. אם אינו קובר מתו בלילה זה, עדיף שישמע מאחר את ההגדה כי יש בה אריכות ומדרש פסוקים. (מהר"ם מלובלין) **הידון א' ת'** - אלעזר, בן זומא, גרים, דבר, הברית, ויענונו, זווי, חכם, טרפון, ירקות, כנען, ליבון, מרור, נבונים, סיפק, עזריה, פסח, צפרדע, קדש, רכוש, שונרא, תם. **הידון א' ת' הפוך** - נורא, ערוב, המנהג, חד, ביצה חגיגה, שלנו, רז, פתח, שוחט, והבאתי, כורך, שמאל, חכם, שחין, כרפס, רשע, שרף, ורחץ יחץ, ותיק צדיק, שאור, עד"ש, חרוסת וחזרת. **שעשועי דאורייתא** - לאהרן, ליהודה ולחרטומים. 1. עליו לאכול חמץ בפסח, ראשי תיבות: חרוסת, מצה, צלי, ביצה, פסח, סלוי, חזרת. 2. "ויאמינו בד' ובמשה עבדו". 3. "הלילה הזה". 4. רבינו תם: "אחד תם". 5. לאשכנזים 18, ולע"מ 16 (כי לא מברכים פעמיים 'הגפן') (כשליל הסדר במוצאי שבת יש עוד שתיים בהבדלה) 6. אילים, ארבה, צפרדע, כינים, אילות, נשרי שמיים, דבורים, שעיר, סוסים, גמלים, חמורים, בקר, צאן, כפירים, אריות, שור, גדיא, שונרא, כלבא, תורא. **ואלה שמות** - משיח, ינון, צמח, פלא, יועץ, אל גיבור, אבי-עד, שר-שלום, אפרים, מנחם, צמח, צדיק, בן דוד, שילה, נהירא, אליהו, חנינה, צדקנו, חיוורא דבי רבי (מצורע של בית רבי), יצחק. (ע"פ מדרשים שונים) **מילה בפרשה מצורע** - שבע. "שם של אדם ומקום" - "איש בליעל, ושמו שבע בן בכרי", "ויהי להם, בנחלתם באר שבע ושבע, ומולדה". "וחצי שם אישה ומקום" - בת שבע ובאר שבע. "נדר בשורש לנקום" - שורש המילה נשבע הנרדפת לנדר הוא ש.ב.ע. "כשהרעב יפסיק לפעום" - ההפך מרעב, שבע. **טמונות בהגדה** - 1. הקהה את שיניו 2. שהיו מסובים בבני ברק 3. עדשים - עד"ש 4. שאר ירקות 5. מכת חושן ומאפלה לאור גדול 6. מקופלת - טובה כפולה ומכופלת (למרות הכ' הרפה..). 7. לגזור ים סוף לגזרים 8. על שום מה 9. קרבן פסח אחד גדיא 10. קריאת שמע של שחרית 11. ולא שרף 12. תרדף באף 13. יצאו ברכוש גדול 14. "ואתא תורא ושאתא למיא" 15. פתחו לי שערי צדק. **טמונות בהפסח** - 1. "וקלוי" (היא), 2. "חרבות צורים" (הב), 3. "של נעלך מעל רגלך" (הטו), 4. "זבת חלב ודבש" (הו), **שאלה לשלחן השבת צו** - שאלנו: מדוע אין אנו אומרים על דם שבשיניים שאסור כדין כל מראית עין שאפילו בחדרי חדרים אסור? כמה מעיקרי התשובות שהתקבלו במערכת: 1. זו אינה פעולה שאסורה כלל בשום מקום - דם בין השיניים ולכן מותר. 2. אין הכוונה שבגלל שאין מי שיראה לכן מותר אלא משום שאין רואים אז זה משנה את ההגדרה לדם שלא יצא מהגוף שמוותר. 3. כי באיסור דרבנן לא גזרו. 4. אין דרך להסתכל לתוך פיו של אדם האוכל.

ניתן להשיג את העלון:

במייל: ע"י שליחת מייל בקשה אל: temunabaparashah@gmail.com - מלמדים, תלמודי תורה ובתי ספר - נא ציינו זאת.

באתרים: באתרים: 'לדעת', 'אידישער וינקל' (באידיש) 'תורת יוסף' ו'דרשו'.

בשכונת בית ישראל בירושלים: בחנות 'פיצוחי בית ישראל' רח' בית ישראל 1, ובמערכת.

זהו חידון משעשע מתמונות הרומזות על פסוקים ומושגים מההגדה.
(תוכלו למצוא תשובות במדור 'תשובות')

אדגיש, כי אין הכוונה להמחיש את המושגים כלל, אלא רק בדרך רמז וכפל לשון. (מומלץ לציין זאת לילדים)
אשמח לקבל רעיונות, חיזוקים והערות: temunabaparashah@gmail.com
כמו"כ להצטרפות לרשימת התפוצה ולהקדשות ניתן לשלוח בקשה למייל הנ"ל.

טמונות בהגדה

מקרא רמת קושי: רגיל קשה

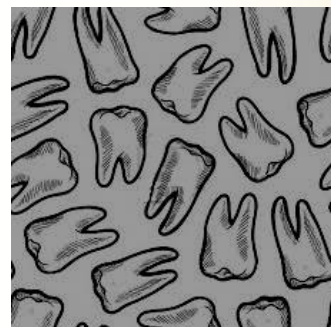
4

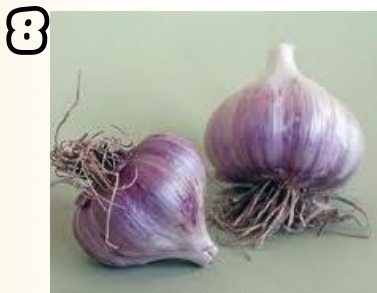
3

2

1

8

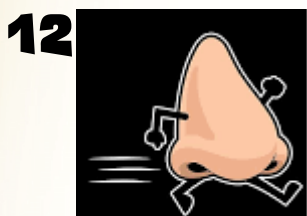
7

6

5

12

11

10

9

'מחשבה טובה'
התשובה לטמונה זו
תתפרסם בע"ה בגיליון הבא

תשובה לגיליון הקודם
"יגלח את כל שערו" (יד,ט)

15

14

13

הפטרת יו"ט ראשון של פסח "בעת ההיא" (יהושע ה' ב' - ו' א', ו' כז')

טמונות בהפטרה

4

3

2

1